

Nationaal Actieplan naar Brussel

Van het NAP is in Nederland al veel gerealiseerd

Op 10 oktober 2012 is het concept Nederlands Actieplan Duurzame Gewasbescherming (kortweg NAP) besproken in de Tweede Kamer. Nefyto staat positief tegenover het NAP, maar heeft wel opmerkingen. Ook pleit Nefyto ervoor om niet meer vast te leggen dan de EU vraagt en de nationaal-specifieke details te bewaren voor de nieuwe nota.

De Europese Richtlijn duurzaam gebruik van pesticiden (Richtlijn 2009/128/EG) schrijft voor dat iedere lidstaat een Nationaal Actieplan Duurzame Gewasbescherming moet opstellen. Dit NAP moet uiterlijk 14 december 2012 bij de Europese Commissie worden ingediend.

Al ruim twee decennia lang wordt in Nederland structureel een forse inspanning geleverd om te komen tot een duurzame gewasbescherming. In de jaren negentig gebeurde dat onder de vlag van het Meerjarenplan Gewasbescherming, in het eerste decennium van deze eeuw was dat de Nota duurzame gewasbescherming. Aan die inspanning is een aanzienlijke bijdrage geleverd door onder meer de industrie, verenigd in Nefyto, en de agrarische sector. Innovatie, economisch perspectief en samenwerking zijn hierin belangrijke elementen geweest en zullen dat ook voor de toekomst zijn. De beschikbaarheid van nieuwe, innovatieve gewasbeschermingsmiddelen speelt bij deze verduurzaming een belangrijke rol, zoals ook uit de evaluatie van de Nota duurzame gewasbescherming is gebleken.

De genoemde inspanningen hebben erin geresulteerd dat in Nederland een aantal zaken al geruime tijd is geregeld, waarvan de Richtlijn wil dat ze in het NAP worden opgenomen. Bijvoorbeeld een verbod op vliegtuigspuiten en het verplicht stellen van een spuitlicentie en een periodieke spuitkeuring. Daarnaast kent Nefyto al sinds de jaren negentig Product Stewardship, dat als gedragscode is ingebed bij alle Nefyto-deelnemers.

NAP en nota

Na de evaluatie van de Nota duurzame gewasbescherming is besloten

tot een vervolgnota, die de werktitel 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' heeft en die de periode 2013-2020 zal bestrijken. Door de val van het Kabinet heeft deze nota vertraging opgelopen. Daardoor is deze nota er nog niet.

Het NAP zou aanvankelijk een hoofdstuk van de nota worden. Echter, door de deadline die de EU heeft gesteld aan de nationale actieplannen moet het NAP nu als een autonoom dossier door de Nederlandse politiek worden behandeld. Dat heeft onder meer tot gevolg dat veel Kamerleden het NAP in zijn voorgestelde vorm te mager vinden. Een deel van hen wil het veel gedetailleerder. Een ander deel daarentegen beseft dat de nationaal-specifieke details beter bewaard kunnen worden voor de nieuwe nota en dat het NAP in zijn huidige vorm volstaat om te worden ingediend bij de Europese Commissie. In feite sluit Nefyto zich aan bij het standpunt van deze Kamerleden, hoewel Nefyto graag een aantal onderdelen van het NAP graag anders ingevuld ziet. In een brief aan het ministerie heeft Nefyto gereageerd op het NAP.

Richtlijn

Nefyto merkt op dat de Europese Richtlijn voorschrijft welke onderdelen een nationaal actieplan minimaal dient te bevatten. Om te voorkomen dat de Europese Commissie (ook) de voortgang van maatregelen die niet expliciet door de Richtlijn worden voorgeschreven gaat evalueren, pleit Nefyto er nadrukkelijk voor het NAP te beperken tot zaken die ook daadwerkelijk door de EU worden gevraagd. Zo hoeft het verbod op bepaalde onkruidbestrijdingsmiddelen geen onderdeel te zijn van een nationaal actieplan. Dit

Bescherming van het oppervlakte- en drinkwater krijgt terecht ruim aandacht in het NAP. Vreemd genoeg krijgt geïntegreerde gewasbescherming weinig aandacht, ondanks de sleutelrol in de verduurzaming.

onderwerp hoort thuis in de nieuwe nota. Daarom vraagt Nefyto om het verbod op onkruidbestrijdingsmiddelen uit het NAP te schrappen.

Verder worden in het NAP emissiereductieplannen (ERP's) aangekondigd. Dit zijn echter voorbeelden van activiteiten waarvan het niet noodzakelijk is dat de Europese Commissie de voortgang volgt. Nefyto is een voorstander van de genoemde ERP's, maar stelt voor om de passage over de ERP's anders te verwoorden omdat over de status en de wijze van invoering nog afspraken moeten worden gemaakt.

Geïntegreerd

Bescherming van het aquatisch milieu en drinkwater is het grootste artikel in in het NAP. Op zich is dat vanzelfsprekend, want daar moet nog de grootste inspanning worden geleverd.

Wel vreemd is dat aan geïntegreerde gewasbescherming slechts een kort en oppervlakkig artikel is gewijd. Immers, bij de gewenste verduurzaming van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is het verder ontwikkelen van geïntegreerde gewasbescherming van groot belang. Sterker nog, geïntegreerde gewasbescherming heeft een sleutelrol bij het verduurzamen van het gebruik. Deze sleutelrol komt echter niet of nauwelijks tot uitdrukking in het NAP. Nefyto vindt dat dit onderwerp meer aandacht verdient in het NAP. Bovendien doet de versimpelde weergave van de definitie van geïntegreerde gewasbescherming, waarbij chemische gewasbeschermingsmiddelen op de laatste plaats komen, geen recht aan de definitie uit de Richtlijn, noch aan de goede landbouwkundige praktijk.

Nefyto: NAP is voor EU, nota voor Nederland

De belangrijkste boodschap van Nefyto ten aanzien van het Nationaal Actieplan (NAP) is: zet in het NAP niet meer dan de EU vraagt. Het risico is namelijk dat we straks door de EU worden afgerekend op dingen die aanvankelijk helemaal niet van ons land gevraagd zijn. Noem bijvoorbeeld wel dat er emissiereductieplannen komen, maar vul ze nog niet in. Dat invullen gebeurt straks in de nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst, de vervolgnota van de nota duurzame gewasbescherming. Ook alle andere nationaal-specifieke doelstellingen kunnen straks in detail in de nieuwe nota worden beschreven. Die nota wordt nationaal maatwerk. Daar is het NAP niet voor bedoeld.

cussie over onkruidbestrijding op verhardingen en daarmee het eventuele verbod op glyfosaat. Uit wetenschappelijk onderzoek is namelijk gebleken dat chemische bestrijding volgens de methode DOB aanzienlijk milieuvriendelijker en goedkoper is dan niet-chemische bestrijding.

Op www.nefyto.nl vindt u de volledige tekst van het Nederlands actieplan duurzame gewasbescherming (NAP) en de volledige inspraakreactie van Nefyto, in een brief aan het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Directie Duurzaamheid. Het algemeen overleg van de Tweede Kamer op 10 oktober wordt mogelijk gevolgd door een voortgezet algemeen overleg. Wellicht worden er moties ingediend die vragen om aanpassingen in het NAP. ■

In het kort

- De Europese Richtlijn duurzaam gebruik van pesticiden schrijft voor dat iedere lidstaat een Nationaal Actieplan Duurzame Gewasbescherming (kortweg NAP) moet opstellen.
- Omdat in Nederland al twee decennia hard wordt gewerkt aan verduurzaming van de gewasbescherming, is al veel gerealiseerd van wat de Richtlijn voorschrijft.
- Aanvankelijk zou het NAP een hoofdstuk worden uit de (nog te maken) nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst. Door de val van het Kabinet is deze nota vertraagd. Besloten is nu dat het NAP een autonoom stuk wordt.
- Op 10 oktober 2012 heeft de Tweede Kamer het NAP behandeld. Een deel van de Kamerleden wil het veel gedetailleerder, een deel vindt het voldoende zo en wil de nationaal-specifieke details bewaren voor de nog te maken nota.
- Nefyto pleit er voor om het NAP te beperken tot zaken die ook daadwerkelijk door de EU worden gevraagd (zie kader bovenaan).
- Geïntegreerde gewasbescherming krijgt relatief weinig aandacht in het NAP, terwijl zij een sleutelrol heeft in verduurzaming.

Level playing field

Tijdens het debat van 10 oktober 2012 benadrukten meerdere Kamerleden dat een level playing field belangrijk is binnen Europa en dat de regelgeving niet ten koste moet gaan van de concurrentiekracht van de Nederlandse telers. SGP-kamerlid Elbert Dijkgraaf bracht naar voren dat ook de agrarische sector geconfronteerd wordt met de huidige economische crisis. En dat daarom op dit moment van telers niet te veel gevraagd kan worden. Ook merkte hij op dat we dankbaar moeten zijn dat we gewasbeschermingsmiddelen hebben. Zonder deze middelen hadden we niet de rijkdom aan voedsel gehad die we nu kennen.

Azolen essentieel voor Europese graanproductie

Graanfungiciden met azolen als werkzame stof zijn van grote betekenis voor de Europese graanteelt. Dat is de conclusie van een aantal studies die recent in Europa zijn verschenen, waaronder een rapport van het Italiaanse onderzoeksbureau Nomisma (zie www.ecpa.eu).

Wanneer azolen niet langer zouden zijn toegelaten, heeft dit grote gevolgen voor de kwaliteit en de kwantiteit van de oogsten en daarmee voor de graanprijs. In eerste instantie zal schimmelbestrijding in granen veel moeilijker worden. In tweede instantie wordt de aanpak van schimmels bemoeilijkt doordat resistentie-management vrijwel onmogelijk wordt.

De graanprijs is de laatste jaren gestegen én minder stabiel geworden. Wanneer azolen niet meer beschikbaar zouden zijn als schimmelbestrijdingsmiddel, zou Europa niet meer een netto exporteur maar een importeur van granen worden en komt Europa onder het niveau van zelfvoorziening. ■

Zonder azolen komt Europa voor graan onder het niveau van zelfvoorziening.

Nieuwe samenstelling Nefyto Core Team

Tom Smit, voorzitter Nefyto Landbouwcommissie

Registratiezaken en technische zaken worden in Nefyto in eerste instantie voorgelegd aan het Core Team. Vervolgens wordt bekeken of de meer specialistische werkgroepen om advies moet worden gevraagd, of dat het meer algemeen aan de orde wordt gesteld in de Nefyto Landbouwcommissie.

In de nieuwe samenstelling zijn de portefeuilles opnieuw verdeeld. Het Core Team bestaat nu uit Tom Smit (Bayer CropScience, voorzitter, portefeuille milieu), Henk de Craecke (Syngenta, portefeuille landbouw), Klaas Jilderda (BASF, portefeuille water) en Karen Smit (Certis, portefeuille toxicologie). Tom Smit (zie foto) is tevens voorzitter van de Nefyto Landbouwcommissie. ■

UPL en AgriChem

United Phosphorus Limited (UPL) is Indiaas grootste en 's werelds derde grootste generieke producent van gewasbeschermingsmiddelen. Medio juli 2012 kondigde Nefyto-deelnemer AgriChem aan dat UPL de aandelen van AgriChem heeft overgenomen. AgriChem blijft in Nefyto vertegenwoordigd worden door Francis Borges.

Aangezien Nefyto-deelnemer Cerexagri al behoorde tot UPL, beëindigt Cerexagri het Nefyto-deelnemerschap per 1 januari 2013. ■

Succesvolle samenwerking in Expert Centre

In maart van dit jaar presenteerde het Expert Centre voor Speciality Crops een nieuwe procedure om sneller, efficiënter en effectiever gewasbeschermingsknelpunten in speciality crops aan te pakken. De eerste resultaten worden zichtbaar. Zo meldde het Ctgb in de stuurgroep van het Expert Centre dat van de twaalf bij het Ctgb aangevraagde Nederlandse Kleine Uitbreiding Gewasbeschermingsmiddel (NL KUG), er inmiddels elf (ruim binnen de termijnen) zijn afgehandeld. Bij een NL KUG gaat het om een snelle uitbreiding in Nederland van een toegelaten middel met een kleine toepassing. Inmiddels is ook Agrodiss toegetreden tot de stuurgroep van het Expert Centre. ■

Naleving Product Stewardship Gedragscode

De bijzondere aard van gewasbeschermingsmiddelen geeft ook extra verantwoordelijkheden voor bijvoorbeeld opslag, vervoer, aanpak en veilig en verantwoord gebruik van deze middelen. Via de Product Stewardship Gedragscode hebben de Nefyto-deelnemers deze extra verantwoordelijkheden concreet gemaakt. Een onafhankelijk Toetsingscollege ziet toe op de naleving van de code.

Enkele keren per jaar komt het voor dat een Nefyto-deelnemer een andere deelnemer aanspreekt op gedragingen die mogelijk in strijd zijn met de gedragscode. Ondertussen leidt dan meestal tot een eenduidige uitleg van de Code, maar het komt ook voor dat het Toetsingscollege om een uitspraak wordt gevraagd. Zo oordeelde het Toetsingscollege in juni 2012 dat het gebruik in een advertentie van de kwalificatie 'gunstig milieuprofiel' niet is toegestaan, omdat op basis van de Product Stewardship Gedragscode de milieuspecten van een product objectief moeten worden weergegeven. ■

DE • NORM • UITGELEGD

VOOR DE TOELATING EN HET GEBRUIK VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN GELDT EEN GROOT AANTAL NORMEN. IN DEZE RUBRIEK WORDEN ZE UITGELEGD.

MRL: de residunorm voor voedsel

Hoeveel residu van een gewasbeschermingsmiddel mag een voedingsproduct maximaal bevatten? De hiervoor geldende norm is de MRL (Maximum Residue Limit). Enkele jaren geleden is de MRL Europees geharmoniseerd.

Hoe wordt de MRL bepaald?

Een wijdverbreid misverstand is dat de MRL een gezondheidsnorm is. De MRL is echter een landbouwkundige norm, die getoetst is aan gezondheidsnormen. Mede daarom hoeft een overschrijding van de MRL niet altijd een gevaar voor de (volks)gezondheid te zijn. Sterker nog, in de Nederlandse praktijk blijken MRL-overschrijdingen eigenlijk nooit een gevaar voor de gezondheid op te leveren. Dat wordt ook aangetoond door recent onderzoek van het Voedingscentrum (zie kader).

Landbouwkundig gebruik

Voor het vaststellen van de MRL worden eerst veldproeven gedaan met het betreffende gewasbeschermingsmiddel. Aan de hand daarvan worden dosering, frequentie en veiligheidstermijn (tijd tussen laatste toepassing en oogst) bepaald, op basis van Good Agricultural Practice (GAP). Deze juiste wijze van toepassen levert een residunorm op, die vervolgens wordt getoetst aan gezondheidsnormen.

ADI en ARfD

De gezondheidsnormen waaraan wordt getoetst, zijn de ADI en de ARfD. ADI staat voor Acceptable Daily Intake en is de norm voor chronische blootstelling aan een stof. ARfD staat voor Acute Reference Dose en is de norm voor acute blootstelling.

Voor veel actieve stoffen is de MRL veel lager dan de hoeveelheid residu die nog veilig zou zijn voor de gezondheid.

De ADI en de ARfD worden berekend aan de hand van dierproeven. De resultaten van deze dierproeven leveren een norm op die geldt voor deze dieren. Deze norm wordt vervolgens vertaald naar de mens, waarbij een veiligheidsmarge van de factor 100 wordt gehanteerd. Deze veiligheidsmarge is opgedeeld in de factor 10 voor de onzekerheid in de vertaling van dier naar mens. En de factor 10 om rekening te houden met gevoelige groepen, zoals kinderen, zieken, ouderen en zwangere vrouwen. Met elkaar vermenigvuldigd levert dat de veiligheidsfactor 100 op.

Dieet

Vervolgens moeten de eerder genoemde landbouwkundige residunorm en de gezondheidsnormen ADI-ARfD in relatie met elkaar worden gebracht, om tot een MRL te kunnen komen. Daarbij spelen de volgende zaken een rol:

In welke voedingsmiddelen komt de stof voor? Hoeveel eet de gemiddelde consument van deze producten? En hoeveel eten de hiervoor genoemde gevoelige groepen? Hoeveel eten liefhebbers gemiddeld per dag van die producten?

Op basis van deze dieetgegevens en de residuen op basis van Good Agricultural Practice kan worden geschat hoeveel van een bepaalde stof mensen via hun eten binnenkrijgen. Dit wordt vervolgens vergeleken met de gezondheidsnormen ADI en ARfD. Het spreekt voor zich dat het bij de ADI om een lagere hoeveelheid residu gaat dan bij de ARfD.

Blijkt de landbouwkundig bepaalde residunorm de gezondheidsnormen niet te overschrijden, dan kan de MRL worden vastgesteld. Wordt er wel een overschrijdingsrisico van de gezondheidsnormen geconstateerd, dan wordt de betreffende actieve stof niet toegelaten en dan is een MRL uiteraard niet van toepassing. De veiligheidsmarges bij het vaststellen van een MRL zijn zo groot, dat ook liefhebbers en gevoelige groepen de ADI niet overschrijden.

Voor veel actieve stoffen is de MRL veel lager dan de hoeveelheid residu die nog veilig zou zijn voor de gezondheid. Mede daarom hoeft een overschrijding van de MRL niet meteen gevaar te zijn voor de gezondheid. Het is dan nog veilig met het oog op zowel de ADI (chronisch) als de ARfD (acuut).

Met dank aan Stephan Peters, kennispecialist voedselveiligheid bij het Voedingscentrum.

Voedingscentrum: 'Ons voedsel is veilig'

In het artikel wordt uitgelegd waarom een overschrijding van de MRL niet per se schadelijk voor de gezondheid hoeft te zijn. Maar hoe zit het nu precies in de praktijk? Het Voedingscentrum wilde dat ook weten en deed een onderzoek, dat geleid werd door Stephan Peters, kennispecialist voedselveiligheid.

"We hebben gekeken naar de controles die door de VWA zijn uitgevoerd in 2010 en 2011. De VWA controleert risicogestuurd, dus de gevonden resultaten zijn niet representatief voor alle in Nederland verhandelde voedingsproducten. In 2010 werd bij 375 van de circa 4.000 monsters een MRL-overschrijding geconstateerd, waarvan 21 een ARfD-overschrijding betrof. In 2011 zijn 28 ARfD-overschrijdingen gevonden. Het ging overigens alleen om producten uit het buitenland. Van Nederlandse producten zijn in die jaren geen ARfD-normoverschrijdingen geconstateerd."

Van de gevonden partijen is eenderde op de markt gekomen en tweederde niet. "Van alle ARfD-overschrijdingen hebben we een toxicologische analyse gedaan. Daarvoor hebben we het RIVM geraadpleegd. Het RIVM kwam tot de conclusie dat bij deze partijen met een ARfD-overschrijding het gezondheidsrisico niet uit te sluiten is, maar wel verwaarloosbaar klein is. Kortom, het groente en fruit dat in ons land verkocht wordt, is veilig."

Dit gegeven sterkt Stephan Peters in zijn kritische opvatting over de bovenwettelijke eisen die sommige supermarktketens stellen. Die bovenwettelijke eisen betreffen de residunorm per stof en het aantal verschillende middelen dat op een product mag worden aangetroffen. "Uit gezondheidsoverwegingen zijn deze bovenwettelijke eisen volstrekt overbodig", stelt Stephan Peters. "En uit landbouwkundig en milieukundig oogpunt is het de vraag of deze bovenwettelijke eisen gewenst zijn. Ze kunnen resistentie in de hand werken en het dwingt telers om vaker breedwerkende middelen te gebruiken. Ik doe momenteel een onderzoek om dit duidelijk in beeld te krijgen."

Medewerkerdag in teken van schoon drinkwater

Nefyto bezoekt drinkwaterbedrijf Dunea

De jaarlijkse medewerkerdag van Nefyto vond ditmaal plaats op 11 oktober 2012. Er werd een bezoek gebracht aan drinkwaterbedrijf Dunea in Den Haag. Thema van de dag was 'duurzame gewasbescherming, duurzame drinkwaterproductie'.

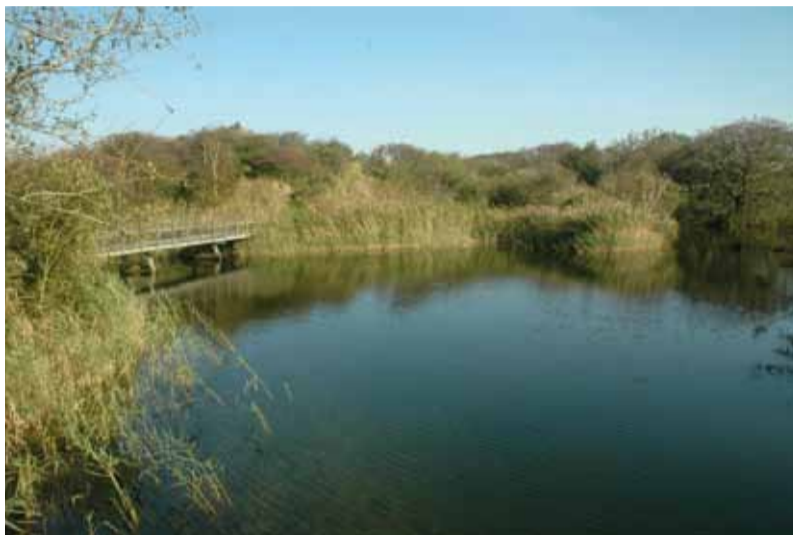
In het kader van Product Stewardship organiseert Nefyto sinds 2001 ieder najaar een medewerkerdag. Dit jaar stond de dag in het teken van schoon drinkwater, met de focus op gewasbeschermingsmiddelen. De ruim veertig deelnemers werden die dag gastvrij onthaald bij drinkwaterbedrijf Dunea in Den Haag, waar zij werden meegenomen in het productieproces van drinkwater.

Het was een interessante dag, die zeker bijdroeg aan het inzicht en de bewustwording van de consequenties van een normoverschrijding van een gewasbeschermingsmiddel in oppervlaktewater dat bestemd is voor drinkwater. Duidelijk werd dat één specifieke normoverschrijding in het bronwater grote gevolgen heeft voor het hele proces van drinkwaterproductie. Tegelijk is dit ook weer betrekkelijk, want met een relatief eenvoudige zuiveringsstap kunnen alle chemische stoffen uit het water worden verwijderd, namelijk met behulp van poederkool. Bovendien zit deze stap standaard in het zuiveringsproces, omdat poederkool ook wordt gebruikt om het drinkwater op de gewenste kleur, smaak en geur te brengen.

Een normoverschrijding door een chemische stof vereist wel extra analyses en eventueel een tijdelijke verhoging van de dosering. Dus uiteraard moet het sterven zijn om dit te voorkomen. Overigens heeft Nederland het schoonste drinkwater ter wereld, tegen de laagst mogelijke kosten per liter.

Drinkwaterbedrijf Dunea betreft haar water uit de Afgedamde Maas in de Bommelerwaard. Van daaruit wordt het water naar de Zuid-Hollandse duinen gepompt, waar het (voorgezuiverd) via infiltratieplassen in het duinzand wordt geïnfiltrerd. Door deze duinpassage worden ongewenste bacteriën en virussen op een natuurlijke manier onschadelijk gemaakt. Na deze natuurlijke zuivering wordt het water onthard en verder gezuiverd.

De ochtend van de medewerker-

Via een infiltratieplas zakt het water de duinbodem in en worden zo ongewenste bacteriën en virussen onschadelijk gemaakt. Na zo'n twee maanden wordt het water weer opgepompt.

dag stond in het teken van voordrachten, 's middags waren er rondleidingen door het duingebied en langs de installaties.

Water ABC

Schoon water (ecologisch en drinkwater) is een belangrijk thema voor Nefyto en haar deelnemers. Al geruime tijd is de industrie actief in een groot aantal projecten die in het teken staan van emissiereductie. Alle opgedane kennis vanuit deze projecten wordt nu gebundeld in een nieuw project, genaamd het Water ABC (zie ook vorig Nefyto Bulletin).

Peter Leendertse (senior adviseur bij het CLM) vertelt over het Water ABC. De letters ABC staan voor aanpak, borging en certificering. De twee laatstgenoemde zijn belangrijke elementen, wat ook blijkt uit het verhaal dat Peter Leendertse vertelt over het project in de Bommelerwaard, het gebied waar Dunea haar water betreft.

"De deelnemende telers hebben diverse maatregelen getroffen om emissie naar het oppervlaktewater te reduceren. Uit de monitoring van het oppervlaktewater blijkt echter dat de inspanningen van deze telers

onvoldoende opleveren. Dat komt waarschijnlijk deels door instroming via de Maas vanuit het buitenland. Maar deels ook door het feit dat het project vrijwillig is en niet alle telers meedoen. Om voldoende resultaat te behalen, zal dat wel moeten. En daar komen borging en certificering om de hoek kijken, de B en C van het Water ABC."

Kaderrichtlijn Water

Arjen Frenzt (manager belangenbehartiging VEWIN) vertelt over de drinkwaterproductie in zijn algemeenheid en zoomt vervolgens in op de Kaderrichtlijn Water (KRW). "De KRW schrijft voor dat drinkwaterbedrijven moeten streven naar eenvoudige zuivering. Dus geen 'end of pipe' oplossingen, maar preventieve maatregelen om het bronwater van voldoende kwaliteit te laten zijn. Zo ver zijn we nog niet, daar ligt nog zeker een uitdaging."

Arjen Frenzt haalt de Nota duurzame gewasbescherming aan: "De 95 procent reductie van de drinkwaterknelpunten is niet gehaald. Feit is wel dat de samenwerking van alle betrokkenen goed heeft gewerkt. Die samenwerking moet nu gecontinueerd worden om de doelstelling van 2018 te halen: 95 procent reductie voor oppervlakte- en grondwater."

De drinkwaterproductie beweegt zich op een breed speelveld, aldus Arjen Frenzt. "Zo treffen we in ons bronwater veel geneesmiddelen aan. Het is belangrijk dat dit op de Europese agenda komt."

Toelatingsbeleid

Klaas Jilderda (voorzitter werkgroep Water van Nefyto en lid van de ECPA Water Expert Group) geeft een uitleg over toelatingsbeleid en drinkwater. "Het toelatingsbeleid is erop gericht dat de drinkwaternorm wordt gerespecteerd. Water dat wordt gebruikt voor drinkwaterwinning mag niet meer dan 0,1 microgram per liter van een gewas-

De deelnemers aan de medewerkerdag. Op de achtergrond is een infiltratieplas net zichtbaar.

beschermingsmiddel bevatten. Deze norm is niet gebaseerd op gezondheidsrisico's, maar is vastgesteld op basis van het voorzorgsprincipe. Voor het toelatingsonderzoek worden modellen gebruikt om te berekenen hoeveel van een middel na toepassing in het grond- en oppervlaktewater terecht komt."

De VEWIN heeft een lijst met stoffen (gewasbeschermingsmiddelen) die op enig moment boven de norm van 0,1 microgram per liter in het bronwater zijn aangetroffen. "Zo'n stof blijft dan vijf jaar op die lijst staan", zegt Klaas Jilderda. "Echter, in veel gevallen gaat het om eenmalige incidenten. Ik zou graag zien dat deze lijst wordt ingedikt naar de stoffen die echt problematisch zijn. Hierover willen we graag in discussie met de VEWIN."

Klaas Jilderda vat zijn presentatie als volgt samen: "In het toelatingsbeleid wordt veel moeite gedaan om overschrijding van de ecologische en drinkwaternormen te voorkomen. Desondanks komen er in de

Het water wordt via watervallen (cascades) naar snelfilters gepompt, om ijzer- en mangaandeeltjes te verwijderen en ook het poederkool dat bij een eerdere zuiveringsstap is toegevoegd.

praktijk overschrijdingen voor. De industrie spant zich actief in om dit bij te sturen."

Innamestop

Jaap Mos (manager bedrijfsvoering bij Dunea) vertelt hoe een innamestop in zijn werk gaat. Aanleiding voor een innamestop kan zijn een te hoog gehalte van een ongewenste stof in het bronwater.

Zoals verteld, betreft Dunea haar water uit de Afgedamde Maas in de Bommelerwaard. Dit is een rivierarm van de Maas, die is doorgetrokken naar de Waal. Het water dat Dunea uit de Afgedamde Maas haalt, is een mix van water uit de Maas en water uit de aangrenzende Bommelerwaard.

Een innamestop kan vergaande consequenties hebben. "Gelukkig komt het weinig voor. In dat opzicht zijn de afgelopen jaren rustig verlopen", aldus Jaap Mos. "Dunea doet maandelijkse trendmetingen. Blijkt daaruit een overschrijding van een ongewenste stof, dan wordt

een controlemonster genomen. Bevestigt deze de overschrijding, dan wordt dit gemeld bij de inspecteur Volksgezondheid. Er volgt een innamestop en er wordt een systeemanalyse gedaan, om duidelijk te krijgen hoe lang het water met de betreffende normoverschrijding is ingenomen. Is te verwachten dat de stof aanwezig is in het onttrokken duinfiltraat, dan wordt dit water gezuiverd met poederkool, dat chemische stoffen verwijdert."

Uiteraard moet met het oog op de drinkwatervoorziening een innamestop zo kort mogelijk duren. Maar ook het duingebied kan niet te lang zonder wateraanvoer, om diverse ecologische redenen.

"Gewasbeschermingsmiddelen zijn voor Dunea goed beheersbaar", aldus Jaap Mos. "Soms worden we geconfronteerd met puntlozingen. Dat zijn vaak kleine incidenten, maar met grote financiële gevolgen. Buiten deze incidenten om zijn er nauwelijks problemen met gewasbeschermingsmiddelen." ■

In het kort

- Het toelatingsbeleid is erop gericht dat de drinkwaternorm wordt gerespecteerd.
- De Kaderrichtlijn Water (KRW) schrijft voor dat drinkwaterbedrijven moeten streven naar eenvoudige zuivering.
- Naast een incidentele puntlozing heeft Dunea nauwelijks problemen met gewasbeschermingsmiddelen en komen innamestops bijna niet voor.
- Bij een normoverschrijding door een gewasbeschermingsmiddel kan dit worden verwijderd met behulp van poederkool. Deze zuiveringsstap zit al standaard in het zuiveringsproces voor het op smaak, geur en kleur brengen van het drinkwater.

Naast een rondleiding door het duingebied was er ook een rondleiding langs de installaties.

KNPV wil meer naar buiten treden

Opinievorming vanuit wetenschappelijke achtergrond

De Koninklijke Nederlandse Plantenziektenkundige Vereniging (KNPV) is een wetenschappelijke vereniging, die van oudsher vooral gericht is op kennisvergaring en interne kennisuitwisseling. Er zijn nu plannen om meer naar buiten te treden en een rol te gaan spelen in de opinievorming rond gewasbescherming. Uiteraard steeds vanuit een wetenschappelijke achtergrond.

De KNPV is opgericht in 1891, telt ruim 600 leden en is één van de belangrijkste biologische verenigingen van Nederland. Het aandachtsgebied van de vereniging omvat het complete spectrum van plantgezondheid. Dus niet alleen plantenziekten (zoals in de naam vermeld), maar ook plagen en onkruiden. Geïntegreerde gewasbescherming is een belangrijk thema.

We praten over de KNPV, over het voornemen om als vereniging te groeien en meer naar buiten te tre-

den, met Piet Boonekamp en Freek Stelder. Piet Boonekamp is sinds 2011 voorzitter van de KNPV. In het dagelijks leven is hij business unit manager bio-interacties en plantgezondheid bij Plant Research International (PRI), de strategische 'onderzoekspoot' van Wageningen UR. Freek Stelder vertegenwoordigt sinds 2011 Nefyto in het bestuur van de KNPV. Hij is werkzaam als product develop manager bij Nefyto-deelnemer Makhteshim Agan.

Veel leden, aanwas beperkt

"Met 600 leden is de KNPV een behoorlijk grote vereniging voor een klein land als Nederland", zegt Piet Boonekamp. "Het ledenbestand omvat niet alleen wetenschappers, maar ook leden (waarvan een aantal op persoonlijke titel) vanuit bijvoorbeeld de gewasbeschermingsindustrie, voorlichting, leraren uit het agrarisch onderwijs, de overheid, LTO Nederland en de zaadbouwers. Eigenlijk de hele gemeenschap rond ziekten en plagen."

Freek Stelder vult aan: "Wat we wel merken, is dat de aanwas vrij beperkt is. Daardoor ontstaat er een zekere vergrijzing, die op den duur een krimp in het ledenaantal kan veroorzaken. We zouden graag

Het aandachtsgebied van de KNPV omvat het complete spectrum van plantgezondheid. Kennisvergaring en kennisuitwisseling zijn de belangrijkste doelstellingen. Op de foto een zware phytophthora-aantasting van aardappel.

KNPV en Nefyto

Nefyto onderhoudt een nauwe relatie met de KNPV. Zo wordt Nefyto in het KNPV-bestuur vertegenwoordigd door Freek Stelder van Makhteshim Agan. Hij is de opvolger van Jan Bouwman van Syngenta, die tevens gedurende tien jaar penningmeester was. Secretaris van de KNPV is Jacques Horsten (op persoonlijke titel), gepensioneerd maar voorheen werkzaam bij Belchim Crop Protection. Nefyto-secretaris Jo Ottenheim is redactielid van het verenigingsblad Gewasbescherming. De verbondenheid tussen de industrie en de KNPV wordt mede gevoed door het feit dat een aantal medewerkers van Nefyto-deelnemers is opgeleid in Wageningen.

meer toeloop zien van leden vanuit bijvoorbeeld de universiteiten."

Op zoek naar aanwas kijkt de KNPV niet alleen naar de universiteiten, maar ook in de keten, merkt Piet Boonekamp op. "De KNPV wil interessant zijn voor iedereen die met plantgezondheid te maken heeft. Dus bijvoorbeeld ook voor de veilingen en de retail. Waarbij steeds voorop staat dat de KNPV geen belangenvereniging is. Kennisvergaring en kennisuitwisseling zijn de belangrijkste doelstellingen."

Platform voor opinies

Daarnaast heeft de KNPV het voornemen om meer naar buiten te treden als het gaat om opinievorming rond gewasbeschermingskwesaties. Dat heeft de vereniging tot nu toe

nooit echt gedaan. "We willen een platform gaan bieden voor opinies", zegt Piet Boonekamp. "Uiteraard steeds gestoeld op wetenschappelijke achtergrond en kennis. Dit voorstel is inmiddels in de ledenvergadering gelanceerd en dat is goed gevallen. We kunnen ons zo als vereniging meer profileren en het past ook in deze tijd om een maatschappelijke rol te vervullen. Bij de KNPV zit veel kennis en het is jammer om die binnenshuis te houden."

Dit voornemen is overigens gemakkelijker gezegd dan gedaan, merkt Freek Stelder op. "De KNPV vertegenwoordigt de plantgezondheid over de volle breedte, met leden vanuit diverse geledingen. Het zal niet gemakkelijk zijn om bij bepaalde kwesties een standpunt in te nemen dat enerzijds duidelijk is en waarin anderzijds de hele achterban zich kan herkennen."

Over welke vraagstukken zou de KNPV een opinie naar buiten willen brengen? Piet Boonekamp schetst: "Niet zozeer het toelatingsbeleid, maar bijvoorbeeld wel de vraag of intensieve landbouw het antwoord is op het wereldvoedselvraagstuk. En hoe dit op een duurzame manier kan. Ook zou de KNPV haar opinie kunnen inbrengen bij de opstelling en evaluatie van de vervolgnote duurzame gewasbescherming. De KNPV kan een rol spelen als informatiebron voor de politiek en de journalistiek. Steeds vanuit een wetenschappelijke, neutrale basis."

Manifestatie

Overigens treedt de KNPV nu al meer naar buiten. De Gewasbescher-

In het kort

- De KNPV is opgericht in 1891, telt ruim 600 leden en is één van de belangrijkste biologische verenigingen van Nederland. Binnen de vereniging is veel kennis over gewasbescherming.
- De KNPV wil graag haar ledenbestand verjongen en meer leden aantrekken, bijvoorbeeld vanuit universiteiten en de keten. Zodat plantgezondheid over de volle breedte wordt vertegenwoordigd.
- De KNPV heeft het voornemen om zich meer te laten horen in het maatschappelijk debat over gewasbescherming. Bijvoorbeeld door vanuit een wetenschappelijke, neutrale achtergrond een opinie naar voren te brengen over bepaalde gewasbeschermingskwesaties. Dat moet dan wel een opinie zijn waarin alle leden (met hun diverse achtergronden) zich kunnen vinden.
- De KNPV wil graag bijdragen aan de mondiale verspreiding van kennis over intensieve, duurzame land- en tuinbouw. Nederland loopt voorop in die kennis.

mingsmanifestatie tijdens de Floriade 2012 in Venlo is daar een goed voorbeeld van, vinden Piet Boonekamp en Freek Stelder. "De volle breedte van de land- en tuinbouw is daar neergezet door een breed scala aan sprekers. Daar hebben we goede reacties op gekregen."

Als het gaat om het verspreiden van kennis heeft de KNPV ook internationale ambities, vertelt Freek Stelder. "Nederland loopt voorop in kennis als het gaat om intensief en duurzaam voedsel produceren. Met de groeiende wereldbevolking is deze kennis van grote waarde voor andere landen."

In het kader daarvan is tijdens de Gewasbeschermingsmanifestatie geopperd om een Nederlands 'buitenlandloket' te openen, dat als vraagbaak dient voor overheden en bedrijven uit andere landen die duurzame en intensieve land- en tuinbouw willen ontwikkelen. "Daarbij gaat het niet alleen om kennis op het gebied van gewasbescherming, maar bijvoorbeeld ook logistiek, kassenbouw, veredeling en zelfs beleid", aldus Piet Boonekamp. "Voorwaarde is wel dat Nederland die wetenschappelijke kennis kan behouden en vernieuwen. En dat er dus voldoende financiële middelen naar het wetenschappelijk onderzoek gaan. Dat staat echter de laatste jaren onder druk. Als land moet je blijven innoveren om een interessante partner voor het buitenland te blijven." ■

KNPV in beeld

De KNPV heeft een uitgebreide website: www.knpv.org. De KNPV organiseert twee keer per jaar een ledenbijeenkomst, waarvan steeds één bijeenkomst gewijd is aan een thema. De vereniging telt meerdere wetenschappelijke werkgroepen rond bepaalde ziekten. Deze werkgroepen bespreken onder meer de voortgang van de onderzoeken rond die ziekten. De KNPV heeft zusterverenigingen in achttien Europese landen. Al deze verenigingen zijn verenigd in de European Foundation for Plant Pathology (EFPP), die in 1990 door de KNPV is opgericht. De EFPP organiseert iedere twee jaar een congres, dat ditmaal in Nederland plaatsvindt. Centraal thema van dit congres is de taak van het Europese onderzoek voor de realisering van een duurzame geïntegreerde gewasbescherming (IPM). Alle EU-lidstaten moeten via nationale actieplannen hieraan gaan voldoen de komende tien jaar, vandaar de titel van het congres 'IPM 2.0 Towards future-proof crop protection in Europe'. De KNPV heeft een verenigingsblad, getiteld Gewasbescherming. Dit verschijnt zes maal per jaar en omvat per jaargang minimaal 250 pagina's. Voorheen gaf de KNPV een wetenschappelijk tijdschrift uit, getiteld Netherlands Journal of Plant Pathology. Inmiddels heet dit European Journal of Plant Pathology en wordt het redactioneel verzorgd door uitgeverij Springer. Het tijdschrift is nog steeds eigendom van de KNPV en is het meest vooraanstaande Europese tijdschrift over plantenziektenkunde.

Piet Boonekamp (links) en Freek Stelder: "Bij de KNPV zit veel kennis en het is jammer om al die kennis binnenshuis te houden."

COLOFON

NEFYTO BULLETIN 3 | OKTOBER 2012 | JAARGANG 18 Nefyto Bulletin is een uitgave van Nefyto (Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie), belangenorganisatie voor de Nederlandse agrochemische industrie. Het bulletin wordt kosteloos toegezonden aan personen en organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij gewasbescherming in Nederland. Nefyto Bulletin verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 1800.

REDACTIE Nefyto, Hogeweg 16 | Postbus 80523, 2508 GM Den Haag | t (070) 750 31 00 | f (070) 354 46 31 | nefyto@nefyto.nl | www.nefyto.nl TEKST EN REALISATIE FredMeijer.nl Communicatie, Doetinchem

ONTWERP EN LAY-OUT Cyril Strijdonk Ontwerpburo, Gaanderen FOTOGRAFIE Fred Meijer, Bayer CropScience AG DRUK JP Offset, Duiven

VERSPREIDING Controlled circulation / ISSN 1382-3833